

Ridderkerk, 25 april 2025

Aan: Onderwijsraad
Prins Willem Alexanderhof 20
2595 BE Den Haag
e-mail: secretariaat@onderwijsraad.nl
Van: Profielorganisaties [ISBO](#), [VBS](#), [VBSO](#), [Verus](#) en [VGS](#)
Betreft: Reactie op uitnodiging om mee te denken over het gebruik van evidence in onderwijspraktijk en onderwijsbeleid

Geachte leden van de Onderwijsraad,

Hartelijk dank voor uw invitatie om input aan te reiken t.b.v. uw verkenning voor de Tweede Kamer naar de kansen en risico's van sturing op *evidence-informed* werken in de onderwijspraktijk voor de kwaliteit van onderwijs.

We vallen maar meteen met de deur in huis. Toenmalig Verusbestuurder Berend Kamphuis schreef eind 2023 een blog¹ over de verplichting om evidence informed te gaan werken. “Men wil het in Den Haag niet horen”, begon hij, “maar het is een doodlopende weg.” Om zo te eindigen: “Het is een ongrondwettelijke inmenging in de professionele en levensbeschouwelijke vrijheid van inrichting.”

Hiermee zitten we meteen in wat voor u en ons het hart van de zaak is. Omdat u mede hoeder bent van artikel 23 GW zijn we overtuigd van uw belangstelling en rekenen we erop dat we bij u een gewillig oor vinden voor onze overwegingen.

Vrijheid van onderwijs

Lid 6 van artikel 23 stelt, als het gaat over de deugdelijkheid van het onderwijs, dat “met name de vrijheid van het bijzonder onderwijs betreffende de keuze der leermiddelen (...) [wordt] geëerbiedigd.” Deze expliciete beschrijving noopt tot uiterste voorzichtigheid en terughoudendheid van overheidswege als het om methoden en manieren van werken gaat. Als de overheid al wil sturen inzake leermiddelen, zal dit dus terdege onderbouwd moeten worden. En – om in het jargon van ons onderwerp te blijven – de overheid zou dan vooraf moeten aantonen dat deze vorm van sturing wérkt. Zulk bewijs blijft in onderhavige situaties nogal eens achterwege. Dit benoemen we ook in onze recente [inbreng](#) bij de internetconsultatie over de *Wet concretisering voorschriften inzake het ononderbroken ontwikkelingsproces, de kwaliteit van het onderwijs en het stelsel van kwaliteitszorg* waar we u via deze brief graag op wijzen.

In deze bijdrage reageren we namelijk op de inperking van de onderwijsvrijheid die het stellen van eisen m.b.t. kennisgedreven werken met zich meebrengt. Dit staat haaks op de ruimte en het vertrouwen dat wij vragen voor de onderwijsprofessionals. En er zijn, stellen we, ‘minder zware manieren dan formele wetgeving om kennisgedreven werken te regelen, zoals het binnen de sector, in eigen kring, bevorderen van evidence informed werken.’ Dat punt vloeit voort uit

¹ <https://verus.nl/blogs/we-moeten-uit-onze-zelf-gecre%C3%AABerde-gevangenschap-dan-ontstaat-ruimte-voor-het-wonder-van-goed-onderwijs>

het belang dat wij hechten aan subsidiariteit en aan een sterk maatschappelijk middenveld: laat scholen zélf hun zaken regelen en kom als overheid pas in actie als dat kennelijk niet lukt.

Daar komt bij dat het voortdurend uitbreiden van eisen aan het onderwijsveld leidt tot, zoals we dat noemen, een ‘glijdende schaal richting een keurslijf’ – met steeds minder professionele ruimte voor het onderwijsveld, zonder dat dit leidt tot verbetering van de onderwijskwaliteit.

Onderwijsprofessionals

“Wie is hier nou de vakvrouw/-man”, vroeg de eerder geciteerde bestuurder zich af. Uiteraard breken wij als profielorganisaties geen lans voor slechte methoden. Als we die zouden tegenkomen (maar daarvan zijn ons geen voorbeelden bekend), dan zouden we het gebruik ervan ontraden. En vanzelfsprekend zien wij de waarde van het toepassen van wetenschappelijke inzichten in het onderwijs. Daartoe moedigen wij de onderwijsprofessionals in onze achterban ook aan.

Voor goed onderwijs is echter méér nodig: in de pedagogische driehoek zijn naast lesstof/leermiddelen óók van belang de leerling en de leraar. Daarom roepen we Den Haag op niet (eenzijdig) te focussen op de leermiddelen: draaien aan één van de drie genoemde knoppen leidt niet per definitie tot betere onderwijsopbrengsten. Evidence informed werken kan zeker een waardevolle bijdrage leveren aan de onderwijskwaliteit, mits het een hulpmiddel voor leraren blijft en geen keurslijf wordt².

Welke kennis telt of geldt?

Daarnaast noemen we graag nog een ander element dat niet mag ontbreken in het gesprek over evidence informed werken in het onderwijs. We verwijzen hierbij naar het boek *Het lerarentekort* van Jacquélien Bulterman, waarin de auteur zich afvraagt welk type kennis eigenlijk meetelt. Als we over evidence informed (of evidence based) spreken, hebben we het dan alleen over theoretische kennis? Of kunnen we ook spreken over kennis, verkregen door te handelen? Want hoewel er in de beleidsdefinitie gesproken wordt over praktijkkennis, laat Bulterman overtuigend zien hoe vakmanschap losgekoppeld is (gemaakt) van de ontwikkeling van kennis (en hoe daarmee de ontwikkeling van praktijkkennis onder druk staat). Ze stelt dan ook terecht de vraag hoe we het vakmanschap van de leraar kunnen bevorderen en wat dit dan voor de kennisinfrastructuur betekent.

Dit sluit aan bij het pleidooi van Paul Verhaeghe die in zijn meest recente boek *Wijsheid* aantoont dat kennis weliswaar een belangrijke bron is, maar in het menselijk handelen altijd gepaard dient te gaan met wijsheid. Het sluit tevens aan bij de gedachte van Titus Brandsma in zijn bekende frase ‘kennis is maar de helft’. Het voorliggende voorstel zou dan ook impliceren dat alles wat op school (uit methodes) geleerd wordt slechts betrekking heeft op kennis. Naar ons idee is goed onderwijs zo veel meer dan dat. Pedagogiek is dan ook in de eerste plaats een handelingswetenschap.

We zouden in dit verband kunnen zeggen dat er een proces van ‘hiërarchisering’ van typen kennis gaande is (Kunneman, 2009). Heel bewust wordt één benadering van geldige kennis – de objectiverende benadering – hoger gewaardeerd dan interpretatieve en hermeneutische benaderingen. Deze prioriteit is verbonden met onderliggende veronderstellingen met betrekking tot de vraag hoe het onderwijs(proces) beheersbaar gemaakt kan worden. Dááaraan

² <https://www.rd.nl/artikel/1103659-goed-onderwijs-vergt-goede-methodes-en-goede-leraren>

ligt de veronderstelling ten grondslag dat het onderwijs(proces) beheersbaar gemaakt móet worden. De vragen die vervolgens aan de orde zijn, zijn geen wetenschappelijke vragen, maar vragen over normatieve uitgangspunten, over beelden van de werkelijkheid etc. Kortom, de vraag over wat als geldige kennis wordt gezien, raakt uiteindelijk het gehalte van de democratie. Dat gehalte verschaalt, als er slechts op één manier in het publieke debat over onderwijs gesproken mag worden.

Conclusie

Met u zien wij een verschuiving van *stimulering* naar *verplichting* van het gebruik van onderzoek in de onderwijspraktijk. Echter, kennis en wijsheid veronderstellen elkaar. Een éézijdige verplichte benadering van één soort kennis staat haaks op de fundamenten van ons onderwijssysteem.

Keer op uw schreden terug, zou daarom ons advies aan Den Haag zijn. Blijf bij stimuleren én vooral: blijf vertrouwen op de professionaliteit van leraren en bied scholen ruimte om onderwijs te geven dat aansluit bij hun visie en de behoeften van hun leerlingen, daarbij gebruikmakend van verschillende typen kennis. Op die manier blijft onderwijs in Nederland niet alleen effectief, maar ook inspirerend en vormend voor de volgende generatie.

N.a.v. bovenstaande beknopte inbreng gaan wij – indien voor u behulpzaam – graag met u in gesprek.

Wij wensen u wijsheid toe bij het schrijven van uw verkenning. Naar de publicatie daarvan zien wij met belangstelling uit.

Hoogachtend,

Arno Bronkhorst (bestuurder VBSO)

Mark Buck (bestuurder Verus)

Artho Jansen (voorzitter VBS)

Jan-Willem de Leeuw (bestuurder VGS)

Ayhan Tonca (directeur/bestuurder ISBO)